

206

212

ತೆ
ಪ
ಯ
ಕ

ದಾನಿ ನಿವಾರಣೆ

ಡಾಕ್ಟರ್ ತ್ರಿಪುರನೇನಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಎಂ.ಐ.ಐ.ಎಸ್.

CI

ప్రేషా యిడ్ -

- దాని నివారణ

డాక్టర్ త్రిపురనేని వెంకటేశ్వరరావు, యం.బి., బి.ఎస్.,

నవోదయ పబ్లిషర్స్

విజయవాడ - 2

2

ప్రథమ ముద్రణ :
ప్రచురణ నెం. 48
డిశంబరు 1960

1

వెల రు. 0-75

ముద్రణ :
వైశ్యరత్న .
విజయవాడ-1

తొలి పలుకు

ఆంధ్రీక సన్నిపాతమునకు సన్నిపాతమనియు విధుజ్వరమనియు నామాంతరములు కలవు. ఈ జ్వరమునకు టైఫాయిడ్ (Typhoid) అను పేరు ఎట్లు వచ్చినదో గమనింతము. “టైఫస్” అనగా మేఘములు క్రమ్మినట్లుండుట యని యర్థముకలదు. ఈ రోగి స్ఫుటమైన జ్ఞానము ప్రారంభదశనుండియు రోపించి యుండును. రోగియొక్క జ్ఞానము మేఘములు క్రమ్మినట్లుండుటచేత ఈ జ్వరమునకు “టైఫాయిడ్” అను నామకరణము వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు చేసియున్నారు. కాని ఆధునిక వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధనచేసి ప్రేగులకు సంబంధించిన దోషముచే ఈ జ్వరము కలుగుచున్నదని కనుగొనియున్నారు. వైకారణముచేత దీనిని “ఎంటెరిక్ ఫీవర్” (Enteric fever) ప్రేగులకు సంబంధించిన జ్వరము అని పిలుచుచున్నారు.

సామాన్యముగా ఈ జ్వరమును సన్నిపాతమని మన ఆంధ్రదేశమున పిలుచుచుందురు. ఈ వ్యాధిని సన్నిపాతమని పిల్చుట ఎంతవరకు సమంజసముగా నుండునో విచారంతము. సన్నిపాత లక్షణములు పరిశీలించిన న్యుమోనియా, ఇన్ ఫ్లూయెంజా, టైఫస్, నెరిడ్రోవైస్ నల్ ఫీవరు, నెరిడ్రల్ మలేరియా లందుకూడ సన్నిపాతదశ ఉండవచ్చును. అభిన్యాస అనియు, హృత తేజస్క అనియు కొందరు వైద్యపండితులు సన్నిపాతలక్షణములను వర్తించియున్నారు. న్యాసం అంటే సన్యాసము అని అర్థముకలదు. అభిన్యాసము అంటే అభితః - న్యాసః = అంతటను. సన్యాసము అనేభావము స్ఫురించుచున్నది. దీనికే సర్వాంగములు తమ వ్యాపారము లలో సన్యాసము పుచ్చుకొన్నవని భావము. హృతతేజస్కము అంటే ప్రాణప్రద మైన ఓజస్సు నశించిపోయినదని అర్థము. ఇట్లువిరుద్ధలక్షణములతో వివరింపబడిన సన్నిపాత మనే శబ్దాన్ని ఈ టైఫాయిడ్ కు పర్యాయపదముగా నుపయోగించుట సమంజసముగా కనుపించుటలేదు.

ఇక “విధుజ్వర” నామాంతరమును గురించి ఆలోచింతము. విధుశబ్దమునకు చంద్రుడు అని అర్థముకలదు. ఈ జ్వరము శుక్ల పక్ష చంద్రునివలె దినదినాభివృద్ధి చెంది, కృష్ణపక్ష చంద్రునివలె క్రమముగా క్షీణించును. కాన దీనికి విధుజ్వరమను

నామము మిక్కిలి సమర్థనీయులుగా నున్నదని కొందరి వాదన; కాని యిది కేవలము అసమంజసము. ఈ జ్వరము మొదటి వారములో క్రమముగా హెచ్చుచూ రెండవ వారమునందు, మూడవ వారము మొదటి పాదమునందును అట్లే నిలబడి శర్వాత క్రమముగా తగిపోవును. అందుచే పైవాదన ప్రత్యక్షప్రమాణమునకు నిల్చుటలేదు. ఇది కేవలము ఊహాజనితము మాత్రమే.

మరికొందరు దీనిని అంతరిక సన్నిపాత జ్వరమని పిల్చుచున్నాడు. అంత్ర మనగా ప్రేగులు. ప్రేగులమంది ఈ జ్వర ముద్భవింపటయే గాక, దీనియందు సన్నిపాత లక్షణములుకూడ నుండుటచేత ఈ నామ మెంతయు ఆదగణీయముగను సమంజసముగను యున్నది.

మనదేశములో ప్రజలను ఎక్కువగా బాధపెట్టుచున్న వ్యాధులలో “డైఫ్తెరియా” ఒకటి. ఈవ్యాధి గ్రామములయందు ఎక్కువ, అశుద్ధవనన లక్షానమువల్ల ఈవ్యాధి ఎక్కువగా వ్యాపించుచున్నది. ఈవ్యాధి మన గ్రామాలలో ఎక్కువగా వ్యాపించుటకు కారణము ఆరోగ్యసూత్రాలను మన గ్రామస్థులు అచరణలో బెట్టక పోవుటయే. ఈవ్యాధికి ముఖ్యకారణము ఈగ. ఈ యీగ డైఫ్తెరియా క్రిము లున్న మలమూత్రాదుల మీద వ్రాలి మన ఆహారపదార్థములమీద వ్రాలుటచే ఈ వ్యాధి కలుగచున్నది. కాబట్టి ఈగలను మన యిళ్ళలోనికి, రానివ్వకుండా చూడవలయును. అట్లుచేయుటకు అనేకమార్గము లున్నవి. మన యిళ్ళ చుట్టుప్రక్కల కుళ్లపవార్థములు, పెంటప్రోగులు లేకుండయున్న ఆసలు ఈగలే పుట్టవు. పశు శాలలోని రొచ్చుగుంటలుకూడ ఈగలకు స్థానము, కాన రొచ్చును ప్రతిరోజు శుభ్రము చేయనట్లు చూడవలయును. పై విషయములలో ఊరివారందరు శ్రద్ధవహించిన ఈ వ్యాధిని సులభముగా నిరోధించవచ్చును. ఈ విషయమున ఆరోగ్యశాఖవారు తగు శ్రద్ధవహించి, వెనుకబడియున్న ప్రజలకు తగు ఆరోగ్య బోధన చేసి తోడ్పడవలయును. దీదవారు నివసించు మురికిపేటలను గురించి ఆరోగ్యశాఖవారు తగు శ్రద్ధవహించిన మనదేశము ఆరోగ్యాభివృద్ధి గాంచగలదు.

టై ఫా యి డ్

(లంత్రిక సన్నిపాతము)

నిర్వచనము :- తీవ్రమైన సంతతజ్వరము, గగ్గకుహర మండలి క్షీహము (Splcen) పెద్దదియగుట, ఆంతఃమండలి సుషుమనాహికలు చెడిపోవుట, శరీరమందు మండలాకృతి గలిగిన దద్దురు ఉద్భవించుట, చిన్నప్రేవులలో పుండ్లు ఏర్పడుట, మోడలగు లక్షణములచే గుర్తింపబడు ఒక తీవ్రమైన అంటువ్యాధి.

కారణములు :- ఈ వ్యాధి, టైఫాయిడ్ విషక్రిములు అను ప్రత్యేక సూక్ష్మజీవులచే గలుగుచున్నది.

సూక్ష్మజీవుల చరిత్ర

ఈ విషక్రిమి “ సోలమనెల్లా ” (Salmonella) మునకు చెందినది. ఆధునిక సూక్ష్మజీవుల చరిత్ర చెందకముందే విలియంబుడ్, (William Bu) జూడు 1893 వ సంవత్సరమున టైఫాయిడ్ విషక్రిములచేత వచ్చుచుండు ములు మలమూత్రము

ప్రవేశించి, ఆ నీటిని త్రాగినవారికి ఈ జ్వరము కలుగుచున్నదిని గ్రహించెను. ఈవ్యాధి వ్యాప్తికి పాలుకూడ కొంత కొంతవరకు కారణమని అతడు పోలిసికొనగలిగెను. 1880 వ సం॥న ఎబెర్త్ (Ebert) అను శాస్త్రజ్ఞుడు టైఫాయిడ్ విషక్రిమిని, రోగగ్రస్తలైనవారి జీవకణములయందు కలదని వాక్కుచెప్పెను. 1881వ సం॥న “గెఫ్కీ” “Gaffky” అను శాస్త్రజ్ఞుడు మానవశరీరమునుండి ఈ సూక్ష్మజీవులను వేరుపరచి వాటిని కవిస్తకముగా వర్ణించెను. పిమ్మట ఈ విషక్రిమిల కుటుంబమునకు సంబంధించిన యితర విషక్రిమిలను కూడ వేరుపరచి, ఈ విషక్రిమిలవలన టైఫాయిడ్ జ్వరమును పోలిన జ్వరము వచ్చుచున్నదని కనుగొనిరి. 1888 వ సం॥న “గేర్నర్” (Gerner) అను శాస్త్రజ్ఞుడు, “సోలమనెల్లా” (Salmonella Enteritidis) అను విషక్రిమిని, ఒక రోగి శరీరమునుండి వేరుపరచి ఋజువుచేసెను. తరువాత కొద్దికాలమునకు క్యారము (Darham) మరియు డి నోబుల్ (De Noble) అను శాస్త్రజ్ఞులు టైఫిమెరియం (Typhimerium) అను ఈ కుటుంబమునకు సంబంధించిన వేరొక విషక్రిమిని కనుగొనిరి.

విషక్రిమివలన టైఫాయిడ్ ను పోలిన జ్వరము వచ్చుటయే టైఫాయిడ్ జ్వరము, వాంతులుకూడ వచ్చును. ఇంకను విషక్రిమివలన ఈ కుటుంబమునకు సంబంధించిన ముల్బడినవి.

ముగారు 2 మొదలు కలిగియుండును.

పరిమాణము అనేక రకములుగా మారుచుండును. ఈ కుటుంబమునకు సంబంధించిన ఒక్క-శాఖ దక్క, మిగిలిన శాఖలన్నియు, పొడవైన కొరడాను బోలియున్న చుబుకమును కలిగియుండును. ఈ విషక్రిములు 37°C ఉష్ణోగ్రతయందు పెంచబడిన వీటిపై న సన్నని పొర (Capsule) ఏర్పడదు. కాని అన్ని శాఖలయందును స్త్రోమ్యపు పొరవంటి గూళ్ళు (Cleistheles) తయారగును.

ఈ విషక్రిములు మామూలు మీడియామందునే, అభివృద్ధి చెందును. దీని గూళ్ళు వలయాకారముగానుండును. ఈ గూళ్ళయొక్క అంచులు రంపము అంచును బోలియుండును. ఈ విషక్రిములు 10°C — 42°C మధ్యలో ఎక్కువగా పెరుగును. ఇవి చాలవరకు 60°C ఉష్ణోగ్రతయందు 15 - 20 నిమిషములకన్న, ఎక్కువ కాలము బ్రతుకజాలవు. సామాన్య పరిస్థితులయందు అవి చాలకాలము జీవించును. మురుగు కాలువలయందు ఇంకను ఎక్కువకాలము జీవించునట్లు దృష్టాంతములు కలవు. కొన్నిరకపు రంగులయందు (ఉదా:- బ్రిలియంట్ గ్రీన్ Brilliant Green) వీటి పెరుగుదల చాల తక్కువగా నుండును. కొన్ని రసాయనిక పదార్థములయందు (ఉదా :- సోడియం సిట్రేట్ sodium citrate) ఇది సమృద్ధిగా పెరుగును. ఈ ప్రత్యేక గుణమువలన, ఈ విషక్రిములను విరేచనమునుండి వేరుపరచుటకు ఎంతేని ఉపయోగపడును.

యాంటిజెన్ నిర్మాణము

(ANTIGENIC STRUCTURE)

యాంటిజెన్ (Antigen) అనగా వ్యాధి నిరోధక శక్తి పదార్థములను బయల్పరచుచు, వాటితోనే ప్రతిఘాతకశక్తి కలిగియుండు ఒక ప్రత్యేక పదార్థము. యాంటిజెన్ నిర్మాణమునుగూర్చి వైట్ (White - 1926) మరియు కాఫ్మెన్ (Kauff Mann - 1937) అను ఇద్దరు శాస్త్రజ్ఞులు సుదీర్ఘమగు పరిశోధనలు చేసిరి. వారు పరిశోధనలచేసి మూడు రకములైన ఈ విషక్రిములకు యాంటిజెన్స్ కలవని నిర్ధారణచేసిరి.

టైఫాయిడ్ విషక్రిమికి శరీరమును (Body), శరీరమును చుట్టియున్న ఒక పొరయు (Capsule), శరీరము నడుమకొని యుండు కొరడాను పోలు ఒక చుబుకమును (Flagella), కలవు. టైఫాయిడ్ క్రిమి, శరీరమునుండి తయారగు యాంటిజెన్స్ను “ఒ” యాంటిజెన్ (“O” Antigen) అనియు, చుబుకమునుండి తయారగు దానిని “హెచ్” యాంటిజెన్ (“H” Antigen) అనియు పేర్కొనిరి. “హెచ్” యాంటిజెన్, వేడివల్ల తేలికగా నశించిపోవును. “ఒ” యాంటిజెన్ వేడివల్ల తేలికగా నశించదు. మొత్తము “సోలమనెల్లా” (Solmonella) కుటుంబము ఈ పద్ధతిమీదనే విభజించబడుచున్నది. మరికొన్ని రకములు శరీరముమీద నున్న పొరనుండికూడ, ఒకరకమైన వి. ఐ. యాంటిజెన్ (V. I. Antigen) ను తయారుచేయును. “హెచ్” యాంటిజెన్ చుబుకమున మాత్రమే దొరుకును. అవి 60°C ఉష్ణమునందు, సారాయియందు, ఆమ్లములయందు, శక్తిహీ

నము లగుచున్నవి. అవి మాంసకృత్తుల నైజముకలవి. ఒకే రకము రెండు విధములగు “హెచ్” యాంటిజన్ ను కలిగి యుండవచ్చును. ఇందులో మొదటిరకము ప్రత్యేకపు దర్శనము (Phase) ను కలిగియుండును. దీనిని ప్రథమ కళయందురు (First Phase). రెండవ విధమగు “హెచ్” యాంటిజన్ ఒక గుంపుకు ప్రత్యేకత వహించును కాన, దీనిని ద్వితీయ దర్శనము (Second Phase) అని యందురు. మొదటిది కొన్ని రకములయందే ఉండును. రెండవది పెక్కురకములయందు కనబడును. ఈ రెండు దర్శనములు మిశ్రితమైయున్న రకములుకూడ కలవు. ఇవి బహుతక్కువ కాని, “కల్చరు”లను (Cultures) ఎక్కువ కాలము నిలువయుంచిన, ప్రథమ దర్శనము ద్వితీయదర్శనముగ కూడ మారవచ్చును. ఇట్లు మారుటను “దర్శనము లందలి మార్పు” లేక ఫేజ్ వేరిఎషన్ (Phase Variation) అనికూడ అందురు. ఈ ఫేజ్ వేరిఎషన్ ఉన్నట్లుగా రక్తమునుండి వచ్చు రసినుండి చేసిన ప్రయోగములవలన తెలియును.

“ఒ” యాంటిజన్స్ (“O” ANTIGENS)

ఈ “ఒ” యాంటిజనుకు ఫేజ్ వేరియేషన్ లేదు. అందుచేత ఈ “O” యాంటిజన్ ని వ్యాధి నిర్ణయపరీక్షలకు ఎక్కువగా ఉపయోగించుచున్నారు. ఈ సోమాటిక్ (Somatic) యాంటిజన్ ఎక్కువగా సూక్ష్మక్రిమి శరీరోపరిభాగమున ఉండును. ఇవి ఎంత వేడిమినయినను భరించగలవు. ఆన్లు

ములచేతను, సారాయిచేతను నశించవు. ఈ యాంటిజెన్స్‌ను యాంటీ “ఓ” ఎగ్గ్లాటినిన్స్ (Anti “O” Agglutinins) ఉన్న రసిత్ (Serum) కలిపి ఎక్కువ కాలము అనగా 6 నుండు 12 గంటల వరకు 55°C వద్ద నిలువ ఉంచిన పేరుకొనుట (Clumping) చూడనగును. దీనిని కదిపిచూచిన, ఆ పేరు కొనుట, చెదరక ఏమాత్రమును తగ్గక, అట్లేఉండును. ఇట్లే యాంటీ “హెచ్” (Anti “H”) మరియు యాంటీ “ఓ” (Anti “O”) ఎగ్గ్లాటినిన్స్‌ను వాడిన ఇవి చాల స్వతంత్రముగా ప్రవర్తించును. “హెచ్” “H” అనగా Hauch, ఓ (O) అనగా Ohne Hauch.

వి. ఐ. యాంటిజెన్స్

(V. I. ANTIGENS)

ఈ యాంటిజెన్, శరీరము మీదనున్న పొరనుండి, (Envelope) తయారగును. దీనిని, 60°C . వద్ద ఒక గంట వేడిచేసిన, అది నశించును. ఆప్లుమునందు సారాయియందు, తేలికగా నశించిపోవును. మామూలు మీడియాలో ఈక్రిములను సబ్ కల్చర్స్ (Sub - Cultures) చేసిన వి. ఐ. యాంటిజెన్స్ పొగొట్టుకొనును.

1938 వ సం॥న క్రేజ్ (Craigie) మరియు యాన్ (Yen) అను శాస్త్రజ్ఞులు వి. ఐ. యాంటిజెన్ కలిగియున్న, కల్చర్స్‌మీద వ్యతిరేకముగా పనిచేయు బాక్టీరియోఫేజ్ (Bacterio - Phase) అను ఒకపదార్థమును కనుగొనిరి. వి. ఐ.

యాంటిజన్స్ వలన టైఫాయిడ్, విషక్రిములను తేలికగా విభజించి, తరగతులుగా ఏర్పరచవచ్చును.

వే రు చే యు ట (DISSOCIATION)

ఈ సోలమనెల్లా కుటుంబము, ఫ్లేజల్లా వేరియేషనుతో బాటు, యాంటిజెనిక్ విభాగములందు అనేకమార్పులుకూడ పొందుచుండును. చలనములైన కొన్ని విషక్రిముల శాఖలు “హెచ్” యాంటిజెన్ ను, పోగొట్టుకొని అచలములగుట కూడ కద్దు. నున్నని, సమముగానుండు కొన్ని శాఖలు, గరు కుగాకూడ తయారుకావచ్చును. తత్కారణముచే, “ఓ” యాంటిజెన్ కూడ పోగొట్టుకొనును. కాని, వి. ఐ. యాంటిజెన్ పోకపోవచ్చును. “ఓ” మరియు “హెచ్” మార్పు చెందకుండగనే వి. ఐ. యాంటిజెన్ మార్పుచెందవచ్చును. “కాఫ్ మెన్” అను శాస్త్రజ్ఞుడు మూడురకములగు క్రిములను వర్ణించియున్నాడు.

(1) “వి” ఫారం (V Form) క్రిములు. ఇవి వి. ఐ. యాంటిజెన్ ను పూర్తిగా కలిగియున్నవి.

(2) వి.డబ్లియు. ఫారం (V. W. Form) క్రిములు. వీనిలో వి. ఐ. యాంటిజెన్ కొద్దిగానుండి, “ఓ” యాంటిజెన్ సీరంతో కూడుకొనియుండును.

(3) డబ్లియు. ఫారం (W. Form) క్రిములు. దీని యందు వి. ఐ. యాంటిజెన్ ఏమాత్రమునుండదు. “కాఫ్ మెన్” మరియు “వైట్” శాస్త్రజ్ఞులు ఈ టైఫాయిడ్ క్రిములను అనేక

రకములుగా విభజించిరి. వీటిని ఎ. బి. సి. మొదలగు తరగతులుగా, వాటివాటి యాంటిజనిక్ తత్త్వమునుబట్టి విభజించిరి. ఈ శాస్త్రజ్ఞులు, 150 రకముల క్రిములు కలవని కనుగొనిరి. ఈరకమైన విభజన, మిక్కిలి క్లిష్టమైన పద్ధతి అయి సప్పటికిని, చాల ఖచితమైనది, సరియైనది అని చెప్పవచ్చును. ఈ సోలమనెల్లా కుటుంబమును మూడుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. ఇందు మొదటిరకము మానవశరీరమును ఎదుర్కొని, రోగము కలుగజేయునది. (1) యస్. టైఫోసా (2) యస్. పారాటైఫై (3) యస్. స్కాట్ ముల్లరీ మొదలయినవి మొదటి రకమునకు సంబంధించినవి. ఇందులో యస్. టైఫోసా చాల తరచుగా సంభవించుచుండును. అమెరికాలో, యస్. స్కాట్ ముల్లరీ ఎక్కువగా సంభవించుచుండును. అప్పుడప్పుడు పారాటైఫాయిడ్ కూడ సంభవించును. మిగిలిన రకములు చాల అరుదు. రెండవరకము ఎక్కువగా పశువులను, పక్షులను, పీడించుచు అప్పుడప్పుడు మాత్రం మానవులయందుకూడ నీ వ్యాధి యగపడు చుండును. ఎక్కువ క్రిములు ఈ రకమునకు సంబంధించినవి. ఈ క్రిములు, ఏ ఏ పట్టణములయందు కనుగొనబడినవో వాని వానికి ఆయా పట్టణముల నామకరణమే చేసిరి. ఉదా :- న్యూపోర్టు అను పట్టణమున కనుగొనబడిన విషక్రిమికి “సోలమనెల్లా న్యూపోర్టు (S. New Port) అని పేరుపెట్టిరి. మూడవరకము కేవలము పశువులను, పక్షులను పీడించు రకము. దీనియందు, విషక్రిములు చాల తక్కువ రకము కలవు.

యస్. టైఫోజా

(S. Typhosa)

ఈ క్రిమి ఒక్క మానవులను మాత్రమే పీడించును. పశువులయందు, పక్షులయందు కానబడదు. కాని “చిపంజీ” అను జంతువున మాత్రము పీడించుచున్నట్లు పెక్కు దృష్టాంతములు కలవు. ఈ విషక్రిమిలు మానవునికి టైఫాయిడ్ వ్యాధిని కలుగజేయును. సిరలద్వారా ఈ క్రిమిలను చంచులకు యిచ్చిన అవి టైఫాయిడ్ జ్వరముచేత మరణించును. ఈ క్రిమిలు మానవుని రక్తమునందు ఎక్కువగా పెరుగును. అవి శీతలప్రదేశములలో మంచులోపూడ చాలకాలము జీవించగలవు. పాలు, వెన్న ఆదిగాగల పదార్థములలో ఎక్కువగా అభివృద్ధిచెందును. మరుగునీటి కాలువలందు ఎక్కువగా నివసించుచుండును. జూలై, ఆగష్టు, సెప్టెంబరు, అక్టోబరు నెలలలో ఈ విషజీవులు ఎక్కువగా సభివృద్ధిచెంది అనేకుల కీ జ్వరమును కలుగజేయుచున్నవి. ఈ క్రిమిలు ఆహారపదార్థములద్వారా, నీటిద్వారా, ఈగలద్వారా ఎక్కువగా వ్యాపించును. రోగస్థులైనవారి మాత్రపురీషముల ద్వారా విషజీవులు బయటకువచ్చి పరిసరపు నీటిలో ప్రవేశించి, ఆ నీటిని త్రాగినవారికి ఈ వ్యాధిని కలుగజేయుచున్నవి. ఈ వ్యాధికి సూక్ష్మజీవులే కారణమని తెలియుట చేతను వీనికి రోగియొక్క మలమాత్రములు నివాసములని వైద్యశాస్త్రము సతతము ఘోషించుచుండుటచేతను, ఈ జీవాణువులను మనకు వ్యాపించకుండ జేయుట మన విద్యుక్త

ధర్మము. పశువులు, పక్షులుకూడ ఈ రోగముచేత పీడింపబడుటచేత వీటి రోగములకుకూడ ఇవే విషక్రిములు కారణములగుటచే, పశుపక్ష్యాదుల మాంసములు మానవుడు భక్షించుటచే ఈ రోగము తేలికగా మానవునకు సంక్రమించుచున్నది. కాన, మాంసభక్షణము నిషేధ్యము.

ఈ వ్యాధిగ్రస్థులకు శుశ్రూషచేయువారు తమతో బాటు మానవజాతికికూడ రక్షించవలయును. ఈ రోగులను స్పృశించినవెంటనే, తమ చేతులను క్రిమి విధ్వంసక ద్రవములో శుభ్రపరచుకొని, జాగ్రత్త పడవలయును.

విషపదార్థములు

TOXINS

విషక్రిములు మానవరక్తములో ప్రవేశించి “టాక్సిన్” (Toxin) అను ఒక విషపదార్థమును తయారుచేయును. ఈ విషపదార్థము విషక్రిమియొక్క జీవపదార్థమును పోలియుండును. ఈ విషపదార్థములు ఉష్ణమునకు చలింపక స్థిరముగానుండును. ఇమ్యూన్ సీరమువల్ల ఈ విషపదార్థము ప్రతిహతము చేయబడును. వివిధరకములైన విషక్రిములనుండి పుట్టిన విషపదార్థములుకూడ ఒకేరకమగు రసాయనిక నిర్మాణమును కలిగియుండును. ఇవి మిక్కిలి విషపూరితములైనవి. వీనిని సిరలద్వారా మానవునకు యిచ్చిన వెంటనే జ్వరము వచ్చును. వీటిని చర్మములోనికిచ్చిన చర్మమును తినివేయును. ఈ విషపదార్థములను సిరలద్వారా సీమకుండేళ్ళకు ఇచ్చిన వీటి కాలేయము, ఎముకలలోని మూలిగ మొదలగునవి చెడి

పోవును. మానవులకు టైఫాయిడ్ జ్వరమునందు ఏ ఏ లక్షణములు, చిహ్నములు సంభవించునో అవియెల్ల వీటి శరీరములయందు సంభవించును. మానవులకు కొద్ది మోతాదులో సిరలద్వారా యిచ్చిన చలితో జ్వరము, తలనొప్పి వచ్చును. రక్తపరీక్ష చేసిన శ్వేతకణములు తగ్గును. ఇవి యన్నియు టైఫాయిడ్ లక్షణములు. ఈ విషక్రిములచే భ్రష్టము చేయబడిన ఆహారపదార్థములను తీసికొనిన ఈ వ్యాధి సంక్రమించును. ఈక్రిములు ప్రేగులద్వారా సుషుమవాహికలోనికి పోయి ప్రవేశించును. ప్రవేశించిన విషక్రిముల సంఖ్యనుబట్టి వ్యాధి అంతర్గతకాలము ఆధారపడియుండును. వివిధవ్యక్తులయందు ఈ వ్యాధి అంతర్గతకాలము వివిధముగా మారుచుండును.

“సోలమనెల్లా” విషక్రిముల సంక్రమణమువల్ల మానవునకు మూడువిధములుగా వ్యాధి వ్యక్తీకరించును. (1) టైఫాయిడ్ జ్వరము, (2) వమనములు, విరేచనములు (Gastro-Enteritis) (3) ప్రాదేశిక సంక్రమణములు (Localising Type) పర్యవసానమున ఈ ప్రాదేశిక సంక్రమణము “సెప్టిసీమియా” (Septicemia) కు దారితీయును.

టైఫాయిడ్ను గురించి సవివరముగా ముందు తెలిసికొనగలము.

వమనములు - విరేచనములు

(GASTRO - ENTERITIS)

ఈ విషక్రిములచే భ్రష్టముచేయబడిన ఆహారపదార్థములు తిన్నతరువాత 8 మొదలు 48 గంటలలో ఈ వ్యాధి

లక్షణములు బయల్పడును. ఈ కొద్దికాలములోనే వ్యాధి బయల్పడుచున్నదన్న ఎక్కువ విషక్రిములు శరీరమున ప్రవేశించినవని సులభముగా తెలిసికొనవచ్చును. వ్యాధి సామాన్యముగా ఆకస్మికముగా తలనొప్పితోను, జ్వరముతోను, కడుపునొప్పితోను ప్రారంభించును. జ్వరము పెరిగినకొలది వికారము, వాంతులు, విరేచనములు ప్రారంభించును. ఒకటి రెండు రోజులలోనే రోగి అతినీరసపడును. ఈ వ్యాధి చిన్న పిల్లలయందును, చిన్నవయస్కునందును ఎక్కువ తీవ్రరూపమును ధరించును. వమనమునందు, విరేచనమునందు, విషక్రిములను చూడవచ్చును. ఈ వ్యాధిలో ప్రధానపాత్ర వహించు విషక్రిమి యస్. టైఫ్లిమురీయం (S. Typhimurium).

సెప్టి సీ మి యాస్

(SEPTICEMIAS)

“సోలమనెల్లా” విషక్రిములచే కలుగు ఈవ్యాధినడుమ నడుమ హెచ్చుచు తగ్గుచువచ్చు జ్వరము (Remittent Fever) వలన గుర్తింపబడును. ప్రేగులు ఈ వ్యాధికి గురికావు. విషక్రిములు ఏ అవయవమునందైనను చేరి గూడుకట్టి స్థానికముగా విద్రధిగా ఏర్పడును. ఈ విద్రధి సామాన్యముగా సోణితఫలకము నందుగాని, గుండెయందుగాని, పసగు తిత్తియందుగాని, మస్తిష్కపు పొరలయందుగాని ఏర్పడవచ్చును. ఈ వ్యాధి యందు పాల్గొను విషక్రిమి సామాన్యముగా యస్ కొలీరియా

సిస్ట్ “S” Choleraesis) అయి వుండును. ఈ జబ్బు వచ్చిన వారు 5% వరకు మరణింతురు.

వా హ కు లు (CARRIERS)

రోగగ్రస్తుల శరీరములయందు రోగము నిహారణయైన వారి శరీరములయందు టైఫాయిడ్ విషక్రిములు స్థావరమేర్పరచుకొని నివసించుచుండును. ఈ క్రిములు మలమూత్రములద్వారా విసర్జింపబడుచు, వ్యాధివ్యాప్తికి తోడ్పడుచున్నవి. ఈవిధముగా కొన్ని వారములు, కొన్ని మాసములుకూడ జరుగుచుండును. సామాన్యముగ ఈ విషక్రిములు పసచుతిత్తియందుగాని, మూత్రపిండములయందుగాని స్థావరము ఏర్పరచుకొని నివసించుచుండును. ఈ పరిస్థితి పారాటైఫాయిడ్ తదితర విషక్రిములందు చాల తక్కువ. రోగులతో సన్నిహిత సంబంధము కలిగి రోగగ్రస్తులు కాకపోయినప్పటికిని ఇట్టి వారియందుకూడ విషక్రిములు ఉండుటచే వీరుకూడ వాహకులుగ పరిగణింపబడుచున్నారు. వీరిని గురించికూడ మనము జాగ్రత్తపడవలయును.

వ్యాధి నిరోధకత్వము (IMMUNITY)

ఈవ్యాధి ఒకసారి వచ్చిన తరువాత సాధారణముగ మరల రాదు. కాని అరుదుగా రెండవసారి వచ్చినట్లు కొందరు అనుభవజ్ఞులగు వైద్యులు వాకొనుచున్నారు. ఎక్కువగా

25 సం॥ మొదలు 35 సం॥ లోపు వచ్చుచుండుచు. పసిపిల్లలకు అరుదుగా వచ్చుచు. పచ్చినచు అంత ప్రమాదకారికాదు. వ్యాధ్యనుండు సామాన్యముగ రాను, పచ్చిన ప్రమాద జనితము. రక్తమునందు వ్యాధినిరోధక శక్తిపదార్థములు ఎక్కువగానున్న వ్యాధి త్వరగా తిరోగమించును. సామాన్యముగ వ్యాధి రెండవవారమునందుగాని, మూడవ వారమునందుగాని, రక్తమునందు వ్యాధినిరోధకశక్తి పదార్థము లెక్కువ నుండుటచే విషక్రిములు, రక్తముచండి నిష్క్రమించును. వ్యాధినిరోధకశక్తి పదార్థములు రక్తములో నున్న క్రిములనే చంపగలవు గాని పసయి త్తయిందు, క్లిష్టమునందు, కాలేయమునందు, ఎముకల మూలిగయందు, ప్రేవులయందు మొదలగు యితర అవయవముల యందుగల విషక్రిములను సంహరించలేవు. అందుచే పై స్థావరములయందు నివసించు విషక్రిములు ద్వీగుణీకృతమై తమ విషపదార్థములను తయారుచేసి జీవకణముల లోనికి విజృంభించును. ఈ విషపదార్థములు జీవకణముల పై దాడిచల్పి జీవకణముల మీద దెబ్బతీయును. ఈ విషపదార్థములు రక్తములో ప్రవేశించినపుడు వ్యాధినిరోధకశక్తి పదార్థములు నీటిని వెంటాడి కొంతవరకే సరిపెట్టేయును. (మార్గన్-1941). దీనిని బట్టి చూడ వ్యాధి నిరోధకత్వమునందు (immunity) వ్యాధి నిరోధక పదార్థములు కొంతమాత్రమే పాత్రత వహించినట్లు కన్పడుచున్నది. పుసరాలోగ్య ప్రాప్తికి ఈ పదార్థముల కంటె ల్లోకణములే ఎక్కువ పాత్రత వహించినట్లు శరీర ధర్మ శాస్త్రము చెప్పుకొన్నది. నామాటికీ మూలకాంక్ష

(Somatic Antigens) యొక్క విషపూరిత చర్యలను ఎక్కువగా సహించ గలిగెడి శక్తి శరీరమునకున్నచో అది కూడ పునరారోగ్య ప్రాప్తికి తోడ్పడును (నీవా neva మరియు మార్గన్ Morgan-1955).

వ్యాధి నిరోధకత త్వము:- (Immunization) టైఫాయిడ్ విషక్రిములను కనుగొన్న కొద్ది కాలమునకే వాటిని చంపి, మానవశరీరములోనికి సూదిద్వారా వ్యాధి నిరోధక త్వమునకు ఇవ్వబడినది. దీనివలన చాలవరకు సత్ఫలితములు కలిగినవని చెప్పవచ్చును. ఈచుధ్య ప్రపంచ ఆరోగ్యసంస్థ వారు (W. H. O) “ఓ” యాంటిజన్ (“O” Antigen) తో కలసిన వాక్సిన్ ను ఉపయోగించి మానవాళిని ఈ వ్యాధి బారినండి తప్పించుటకు కృషిచల్పి మిక్కిలి సత్ఫలితములను పొందిరి. ఇదే వాక్సిన్ ను టి. ఎ. బి. (T. A. B.) వాక్సిన్ అను పేరుతో “గ్లాక్సో” లాబొరేటరీస్ వారు (Glaxo Laboratories) తయారుచేసి ప్రజలకు అందుబాటులో నుంచుచున్నారు. ఇట్టి ఉత్తమ నిరోధక ఔషధమును కనిపెట్టి మానవజాతిని ఈ వ్యాధినుండి రక్షించి మహోపకార మొనరించిన “గ్లాక్సో” కంపెనీవారు ఎంతయు శ్లాఘాసాత్రులు. కొన్ని దేశములయందు ఈ వాక్సిన్ ను సోలమనెల్లా, ఫిల్డి (Solamanellah Feldin) అను విషక్రిమినికూడ కలిపి, టి. ఎ. బి. సి. (T.A.B.C) వాక్సిన్ అను నామకరణముతో తయారుచేసి ప్రజల కందించుచున్నారు. కాని, విషక్రిమి సంక్రమణపు మోతాదు మిక్కిలి ఎక్కువగానున్న, ఒక్కొక్క

కొక్కప్పుడు వ్యాధి రావచ్చును. కాని, అది ప్రమాదకారి కాదు. యుద్ధములయందును, భూకంపములయందును, అశుభ్రపరిస్థితులు చెలరేగినపుడు, టి. ఎ. బి వాక్సిన్ తో బాటు, పారాటైఫాయిడ్ వాక్సిన్ కూడ, యిచ్చిన రక్షణ ఎక్కువగా నుండును.

రోగతత్త్వము :- విషక్రిములు జీర్ణకోశమునందలి సుషువాహికలనుండి రక్తములో ప్రవేశించును. తరువాత వివిధావయవములలోనికి వ్యాపించును. చిన్నక్రేవులలో నున్న పేయరుమచ్చలు (Payer Patches) ఎక్కువగా ఈజ్వరమందు దెబ్బతినును. ఒక్కొక్కప్పుడు అవి ఉబ్బి పుండ్లుపడి పగిలి పోవును. తగిన చికిత్స లేనిచో యిట్లుపగిలిన 24 గం|| ల లోపుననే రోగి మరణించును.

వ్యాధి అంతర్గతకాలము :- (Incubation Period) సూక్ష్మజీవి శరీరములో ప్రవేశించిన 21 రోజులకుగాని వ్యాధి ప్రారంభించదు. ఒక్కొక్కప్పుడు 5 రోజులకే ప్రారంభించవచ్చును.

వ్యాధి పూర్వరూపము :- వ్యాధి సామాన్యముగా తలనొప్పితోను, ఆకలిలేకపోవుటతోను, ఒడలు విరుచుతోను, కొద్ది జ్వరముతోను ప్రారంభించును. కొంతమందియందు ముక్కువెంట రక్తముపడుట, విరేచనబద్ధకము, అరుచియు నుండవచ్చును. మరికొంతమందిలో ఆకస్మికముగా ఎక్కువ జ్వరముతో ప్రారంభించవచ్చును. కాన ప్రతివారములోను జరుగు ఈ క్రిందిమార్పులను గమనించవచ్చును.

మొదటివారము:-జ్వరము మిక్కిలిగంభీరముగను నిగూఢముగను ప్రారంభించును. మొగము నిగారింపుకానబడును. నాలుకమీద దుష్టపదార్థ మేర్పడి, చుట్టునున్న అంచులు ఎఱ్ఱబారియుండును. విరేచనబద్ధక మేర్పడవచ్చును, లేదా అతిసారము ప్రారంభింపవచ్చును. పొట్ట ఉబ్బరించును. జ్వరము క్రమగతిని హెచ్చును. ఇది ఉదయము 99°F ఉన్న సాయంకాలము 100°F ఉండును. మరునాడు ఆ నూరు డిగ్రీలు అట్లే యండి మరల సాయంకాలమునకు 101°F హెచ్చుచుండును. ఈ విధముగా వారాంతమునకు 102°F మొదలు 103°F వరకును హెచ్చుచు వచ్చును. ఉత్తాపము ఈ రీతిని నిచ్చెన మెట్లవలె హెచ్చును. దీనిని “ladder-like Rise of temperature” అందురు. నాడి ఉష్ణోగ్రతకు సరిపడిన, వేగముతో నుండక బహు మందగమనముతో నుండును. ఈ లక్షణము వ్యాధినిర్ణయమున కెంతయు ఉపయుక్తము. తలనొప్పి, దాహము, కొద్దిగ పొడిదగ్గు, రాత్రి యందు నిద్రాభంగము యీ వారములోనే ప్రారంభించును. ఇదే సమయమున, స్లీహము (Spleen) కూడ పెద్దది యగును. మండలాకృతిగలిగిన, టైఫాయిడ్ మచ్చలు వారాంతమునకు ప్రారంభించును. ఈ మచ్చలు గులాబిరంగులో నుండును. తెల్లటిశరీరముమీద, ఈమచ్చలు స్పష్టముగా కాననగును. ఇవి గుంపులు గుంపులుగా మూడు నాలుగురోజుల వరకుండి నశించిపోయి మరియొక గుంపుపుట్టును. ఇవి రొమ్ముమీదను పొట్టమీదను ఎక్కవ గానుండి కాళ్ళయందు చేతులయందు చాల తక్కువగనుండును. ఇది పరిమాణమందు 2 మొదలు

4 విశ్లేషణార్థము వ్యాసము కలదిగా నుండును. నొక్క చూచిన ఇవి కనపడకలది పోవును. ఇవి చాల తక్కువగా శరీరముమీద పోవును. ఒక్కొక్కప్పుడు 10 లేక 12 కంటె ఎక్కువ యుండకపోవచ్చును. ఈ జ్వరములో ఈ లక్షణము మాఖ్యముగుటచే కడుజాగ్రత్తగా నీ విషయమును పరిశీలించ వలయును.

రక్తపరీక్ష :- కొద్దిగ రక్తము తీసి సూక్ష్మదర్శినితో పరీక్షించిన శ్వేతకణములు తగ్గిపోవును. దీనినే “లూకోపీ నియా” (Leuco Penia) అని అందురు. ఈ వ్యాధి నిర్ణయము నకు ఈ పరీక్ష మిక్కిలి సహాయభూత మగుచున్నది.

మూత్రము :- మిక్కిలి కసుపురంగుగా గాని లేక ఎట్టగాగాని యుండవచ్చును. శ్వేతధాతువు ఎక్కువగా పోవు చుండును. సూక్ష్మదర్శిని క్రింద పరీక్షచేసిన టైఫాయిడ్ క్రిములు కనపడవచ్చును.

పురీషము (Molien):- సూక్ష్మదర్శినితో పరీక్షించి చూచిన బహుకొద్దిగ టైఫాయిడ్ క్రిములు కనబడును. కాని రెండవ మూడవ వారములందు ఎక్కువగా కనబడును. ఇదే సమయమునందు పేయర్ మచ్చలు ఎక్కువగా అభివృద్ధి చెంది ఉబ్బును.

రెండవవారము :- రోగి చాల బలహీనపడును. జ్వరము తీవ్రరూపమును ధరించును. తలనొప్పికొద్దిగతగ్గి బధి రత్వ మేర్పడును. పెదవిలు పగులును. నాలుకపై నుండు దుష్ట పదార్థము పండ్లకు చుట్టుకొనును. పొట్ట బాగుగా ఉండును.

విరేచనములు ప్రారంభించవచ్చును. విరేచనము పసుపురంగు
గలిగి దుర్వాసన కొట్టుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు విరేచన
ములో రక్తము ఉండవచ్చును. స్త్రీహము ఇంకను పెద్దది
యగును. నాడి ఉష్ణోగ్రతకు తగినంత వేగము లేకపోయినప్ప
టికి నిమిషమునకు 112 మొదలు 140 వరకు ఆఘాతము లుండ
వచ్చును. గుండె బలహీనపడిపోవుటచే హృదయాంతర్గత
ధ్వనులు చాల నీరసముగా నుండును. రోగి మగతగ నుండును.
శ్వాసకోశమునందు శ్లేష్మము చేరుటచే దాని గమనము వేగ
ముగ నుండును. ఈ వారములోనే ప్రలాపము ప్రారంభించి
సంధించును. ఈ వారాంతరమునకు కండరము లన్నియు
కరగిపోయి రోగికి శవాకార మేర్పడును.

రక్తపరీక్ష :- రెండవవారమునందు సామాన్యముగా
రక్తపు పరీక్ష చేయబడును. ఈ శాస్త్రీయ పరీక్షను వైడల్
రియాక్షన్ (Widal Reaction) అని అందురు. ఈ రక్తపరీక్ష
చేతనే వ్యాధిని బహుసులభముగా నిర్ణయించ వచ్చును.
ఈ పరీక్ష ప్రత్యేక నిపుణులైన వైద్యులు చేయవలసినదేగాని
సామాన్య వైద్యులు చేయలేరు. రక్తమునందు ఈ వారము
నందు విషజీవించే తమూరగు విషపదార్థములు వీరవిహారము
చేయుచుండును. ఈ విషపదార్థమే వై పరీక్షకును తత్కా
రణముచే వ్యాధి నిర్ణయమునకు ఉపయోగ పడుచున్నది.
వ్యాధి నిర్ణయమునకేగాక వ్యాధి ఏ దశయందున్నదో కూడ
తెలియజేయుటకు ఉపయోగపడును.

మూత్రపరీక్ష:- ఈ వారమునందు మూత్రము, శ్వేత
ధాతువుతోడను, టైఫాయిడ్ క్రిములతోను నిండియుండును.

పురిషము :- రంగు మారును. ఎక్కవ ఎరుపుగ నుండును. దుర్వాసన కొట్టుచుండును. పేయర్సు మచ్చల పుండునుండి స్రవించు చీము నెత్తుకులతో సమ్మిళితమగుటయే ఈ ఎరుపునకు కారణము.

మూత్రవవార్తము :- అన్ని వారములకంటె ఈ వారము మిక్కిలి ప్రమాదకరమైనది. ఈ వారమునందు శరీరము నందలి దోషములన్నియు ప్రకోపించి పిడుగువలె అతిభయంకర సన్నిపాతదశ (Typhoid State) కు తీసికొనిపోవును. ఉష్ణోగ్రత హెచ్చి, రోగి మతిభ్రమించినవానివలె వెట్టిచూపులు చూచుచుండును. ముఖము కళావిహీనమై నేత్రములు గుంటలు పడిపోవును. నేత్రములనుండి నీరు కారుచుండును. నాలుకయందు వివర్ణము చూపట్టును. నాలుకమీద దుష్టపదార్థము దంతములకు మందముగా చుట్టుకొనును. రోగి నిర్జీవప్రతిమలాగున కనబడును. పిలిచిన పలికే పలకనట్లుగా నుండును. ఆహారపదార్థములు ఏమియు తీసికోలేని పరిస్థితియందుండును. హృదయ దౌర్బల్యముచే రక్తప్రసరణ మండలము నిర్వీర్యమైపోవును. నాడి క్రమముదప్పి, ఆఘాతములు అధిక సంఖ్యలో పడిపోయి క్షుద్రత్వమేర్పడును. సన్నపడిపోవును (Feeble), బట్టలు పీకుకొనును. పైకి ప్రలాపములు లేకపోయినను లోన గొణుగుకొనుచుండును. కాళ్ళుచేతులు చల్లబడి జిగట, చెమటలు ప్రారంభించును. శ్వాస హెచ్చును. మలమూత్రాది విసర్జనలో జ్ఞానరహితమైయుండును. మజ్జా తంత్రులు స్తంభించిపోయి, సమస్త జీవనవ్యాపారములు బందయిపోయి నిర్జీవమైన, అచేతనమైన, శిథిలమైన కంకాళము

మాత్రము మిగులును. ఈ దుర్భరపరిస్థితులలో రెండు మూడు రోజులుండి చితులుంచినచోటికి దారితీయును. లేదా వ్యాధి తిరోగమనముపట్టి నాల్గవ వారములోనికి ప్రవేశించును.

నాలుగవవారము:- ఇట్లు అతిభయంకర సన్నిపాత దశనుండి బ్రతికి బయటపడిన రోగికి జ్వరము ఉదయము పూట క్రమక్రమముగా తగ్గనారంభించును. సాయంకాలమందు ఇంకను హెచ్చుదశయందుండును. పెద్దదైన స్త్రీహామ తగ్గిపోవును. జ్వరము ఉదయమునందు మామూలుకంటె తగ్గును. సాయంసమయము లందు కొద్దికొద్దిగా హెచ్చును. రోగి చాలవరకు ఊణించిపోయి యుండును. తలవెంట్రుకలు ఊడిపోవును. స్వరము పూర్తిగా మారిపోవును. బధిరత్వము, అంధత్వము వీనిలో నేదైన చాపురించవచ్చును. నిలుచున్నను, నడచినను చాలిపోవు చుండును. ఈ దశయందు “ఉరులు” దిగును. అనగా పాదములు, చీలమండలు వాయును. శరీరములో మాంసకృత్తులు ఊణించుటచే ఇట్లు నీరుచూపునని ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞుల అభిప్రాయము. ఇట్టి సమయములలో నేమాత్రము అవధ్యము జరిగినను, మరల జ్వరము తిరుగబెట్టును. ఇట్లు వ్యాధి తిరిగి వచ్చుటను, పునరావర్త మందురు.

పునరావర్తము (RELAPSE):- సామాన్యముగ జ్వరము తగ్గిన వారమురోజులకు, మరల వ్యాధి ప్రారంభించవచ్చును. కొంతమందిలో పది పదిహేను రోజులలోకూడ మరల వ్యాధి తిరుగబెట్టిన ఉదాహరణలుకూడ నున్నవి. ఒక్కొక్కపుడు, నార్మల్ (Normal) రోగికి రాకుండగనే 99° F ల తోనో

నాలుగు మూడు దినములుండి మరల ప్రారంభించవచ్చును. ఈ వ్యాధి తిరిగి ప్రారంభించి తీవ్రరూపము ధరించవచ్చును. లేదా సామాన్యముగ పోవచ్చును. రెండు మూడుసార్లు తిరుగబెట్టుటకూడ అనుభవములో కలదు. మరల వెనుకటి రోగ చిహ్నము లన్నియు బయల్పడును. జ్వరము, నిచ్చెన మెట్టులాగున హెచ్చుట మొదలిడును. స్త్రీహము పెద్దది యగును. అతిసారము మొదలుపెట్టును. వెనుకటిరోగలక్షణము లన్నియు తీవ్రరూపమును ధరించి కడకు ప్రాణహానికూడ కలుగజేయును. లేదా స్వల్పములో పోవచ్చును. ఆంత్రిక న్నిసౌతము జీర్ణకోశమందలి సుషుమవాహికలకు సంబంధించిన జబ్బైనప్పటికి మానవశరీరము సంకలి, ప్రతి అవయవ మునకు దెబ్బకొట్టును. కావున ఇట్టి దారుణావస్థయందు ఈ అవయవములు ఎట్లు పీడింపబడునది గమనింతము.

జీర్ణకోశము:- నోటియందలి గళగ్రంధులు (Tonsils) చెడి పుండుపడి పోవును. దంతములచుట్టు దుష్టజడార్ధము చేరి దుర్వాసన కొట్టుచుండును. అందుచే ఈ వ్యాధియందు ప్రతి దినము నోరు, శుభ్రము చేయుచుండవలయును. అతిసారము ఉండవచ్చును. కొంతమంది యందు అతిసారమునకు బదులు విరేచన బద్ధక మేర్పడవచ్చును. ఈ అతిసారము కొద్ది రోజు లలోనే తగ్గిపోవచ్చును. లేదా ఒక్కొక్కప్పుడు వ్యాధి అంత్యదశవరకు ఉండవచ్చును. కడుపుఉబ్బరించి గట్టిగ కొయ్యబల్లవలె (Board like rigidity) నుండవచ్చును. ఇది చాల దుర్గణము. ప్రేగులనుండి రక్తము స్రవించుట మిక్కిలి

ప్రమాదకర చిహ్నము. ఇది సాధారణముగా రెండవవారము చివరలోగాని సంభవించదు. ఈ రక్తపాతము కొద్దిగానైనా ఉండవచ్చును. లేక ఎక్కువగానైనా స్రవించవచ్చును. రక్త పాతమునకు ముందు ఈ క్రింది విషయములను ముఖ్యముగా గమనించవలయును. ఆకస్మికముగ జ్వరము తగ్గిపోవును. నాడి ఎక్కువ వేగముగా నడచును. నాడియందు క్షుద్రత్వ మేర్పడును. రోగి, తెల్లగ పాలిపోయి ఆయాసపడుచుండును. రక్తపోటు హెచ్చును. స్త్రీహము తగ్గిపోవును. ఇవి అన్నియు సంభవించు చున్నప్పుడు ఘోర ప్రమాదమునకు దారి తీయుచున్నదని గ్రహించవలయును.

ప్రేగులు తూట్లుపడుట (Perforation):- ఇది మూడవ వారము చివరలో ప్రారంభించును. సామాన్యముగ చిన్న ప్రేగులు తూట్లు పడుచుండును. కొద్దిసేపటికి తూట్లుపడుట ప్రారంభించుననగా చలివచ్చి కడుపులో తీవ్రమైన నొప్పి కలుగును. జ్వరము తగ్గిపోయి వెంటనే హెచ్చును. కడుపు ఉబ్బి బల్లవలె గట్టిపడిపోవును. ఇట్టి రోగులకు వెంటనే శస్త్ర చికిత్సచేసి తూట్లు కుట్టివేయనిచో తప్పక ప్రమాదము సంభవించును.

శ్వాసకోశము :- బ్రోంకై టిస్ (Bronchitis) చాల రోగులలో వచ్చుచున్నది. నిమోనియాకూడ కొంతమంది రోగులలో వచ్చిన దృష్టాంతములుకూడ కలవు. దీనిని టైఫో నిమోనియా (Typho Pneumonia) అని అందురు. స్వర పేటిక కమిలి మాటబొంగురు పోవచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు

స్వర పేటికలో పుండుకూడ పడవచ్చును. మింగునప్పుడు నొప్పి కలుగవచ్చును. ఊపిరితిత్తులలో విద్రవి (Abscess) లేచి చాల ప్రమాదము చేయవచ్చును.

రక్తప్రసరణ మండలము :- రక్తిములో మొట్ట మొదట శ్వేతకణములు (Leucocytes) తగ్గిపోవును. నాడి చాలవరకు మందచూగ నడచుచుండును. ప్రమాదదశలో నాడి క్రమము దప్పి సన్నబడును. కాళ్ళు చేతులు చల్ల బడును. రక్తపుపోటు తగ్గిపోవును. ముచ్చెమటలుపట్టి పెదవులు నల్లబడును, (Cynosis) ఇవి అన్నియు అశుభసూచనలు. కాని, రోగి వీటి నన్నిటినుండి ఉద్ధమించవచ్చును. లేదా మరణించవచ్చును.

మూత్రకోశము :- శ్వేతధాతువు ఎక్కువగా పోవుచుండును. మూత్రపిండములు కమిలి దెబ్బతినును. మూత్రము చాలతక్కువగా పడుచుండును. టైఫాయిడ్ క్రిములు వారాంతము నందాగాని, రెండవ వారమునందుగాని, మూత్రమున కానబడుట ప్రారంభించును. ఈవిధముగా మూత్రములో ఈ క్రిములు చాలవరకు పోవుచుండును. ఈ క్రిములే వ్యాధిని వ్యాప్తిచేయును. కాన రోగి మూత్రవిశ్లేషణను గురించి చాల జాగ్రత్త తీసికొనవలయును. ఈ వ్యాధియందు నీరు డులో యూరియా, యూరిక్ యాసిడ్ మొదలగు పదార్థములు ఎక్కువగా విసర్జింపబడుచుండును. నాల్గవ వారమందు నీరుడు ఎక్కువగా పడుట ఆరంభించును. ఇది శుభసూచన.

కామేంద్రియము (Generative System) :- స్త్రీలయందు కామాద్రి కంది కమిలిపోవును. దీనిని వల్వైటిస్ (Vulvitis) అని అందురు. స్తనములయందు శోధ సంభవించును. దీనిని “మేస్టిటిస్” (Mastitis) అని అందురు. పురుషులయందు కూడ జననేంద్రియములు కంది, కమిలిపోవును.

అస్థిపంజరము - కండరమండలము :- ఎముకలపై నున్న పొర కమిలి చీముపట్టును. అస్థి వణములు అచుభవముందు కలవు. కండరములు దెబ్బతిని వ్రక్కలై పోవచ్చును. తొడ లోను పొట్టలోను నున్న కండరములకు ఎక్కువగా యిట్లు జరుగును.

నాడీమండలము - నాడీమండలముకూడ ఈ వ్యాధి యందు ఎక్కువగా దెబ్బతినును. మొదటి ఉపరిభాగము నందున్న సన్ననిపొర కమిలి కందిపోవుటచే మస్తీష్క జ్వరము (Meningitis) రావచ్చును. సంధించుట వ్యాధి ప్రారంభములో నైనను సంభవించవచ్చును. రోగి ఉన్నా దునివలె కానబడును. పిచ్చిచూపులు చూచుచుండును. గుడ్డలు పీకుకొనుచుండును. ప్రలాపములు ఎక్కువగా నుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు గొణుగుచుండును. మలమూత్రములు తెలియక బట్టలలో వినర్జింపబడుచుండును. ఇవి అన్నియు నాడీ మండలము దుర్బలమగుటచే సంభవించును. మానసిక దౌర్బల్య మేర్పడి కడకు ఉన్నాదావస్థకు దారితీయును. ఇట్టి ఉన్నాదావస్థలోనున్న పెక్కురోగులను మా చికిత్సాలయములో నివారణచేసి యున్నాము. ఈ జ్వరములో కర్ణ

మూలమునందు విద్రుధి ఉద్భవించుచును. నీనిని తెలుగు దేశమున కర్ణిక యని పిలుచుచుందురు. ఈ చిహ్నము వ్యాధి ప్రారంభదశలో ఉద్భవించిన వ్యాధియొక్క అసాధ్యతను సూచించుచును. ఇది జ్వరమధ్యలో, అవసానదశలోకూడ సంభవించనచ్చును. ఇది అంత ప్రమాదజనితము మాత్రముకాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు చెవి మధ్యభాగము చీనుపట్టి చెడిపోవును. అందుచే బధిరత్వ మేర్పడును.

నేత్రములు :- నేత్రమునందలి నాడీ తంతువు కంది కమిలిపోయి చూపు పూర్తిగా మందగించును. ఒక్కొక్కప్పుడు అంధత్వము పూర్తిగా సంభవించవచ్చును.

చర్మము :- విద్రుధులు రక్తపుగడ్డలు జ్వరమునందుగాని జ్వరాంతమందుగాని ఉద్భవించి రోగిని బహుశాధ పెట్టును. లేదా చర్మరోగములైన గజ్జి, ఎండుగజ్జి, సన్నని దురదపోక్కులు ఉత్పన్నము కావచ్చును. చర్మము రంగు చెడి మలినభూయిష్టముగ కన్పడుచుండును. తీవ్రరూపములు దాల్చిన జ్వరములందు ఒత్తిడి కలుగు ప్రదేశములందు అసగా పృష్ఠోస్థిపైన, పృష్ఠోపరిభాగమందు, మడమయందు పుండ్లపడి (Bed - Sores) విషక్రిమి ప్రవేశమునకు ఆధార భూతమగుచున్నది. ఈ ఒత్తిడి పుళ్ళు రోగికి గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు విధంబున బహుయూతన కలుగజేయును. ఇట్లు ప్రతిమండలము ప్రతికోశము ప్రతివాహిక వేయేల, కడకు శరీరమందలి ప్రతి జీవాణువు ఈవ్యాధిచే పీల్చి పిప్పిచేయ

బడుటయెగాక మానసిక చౌరబ్బల్య మేర్పడి రోగి ఒకజీవచ్ఛవ ముగా తయారగును.

రోగనిర్ణయము:- ఈక్రింది ముఖ్యవిషయములు గ్రహించిన రోగనిర్ణయము కడుంగడు సులభము. రోగ ప్రారంభ దశలోనే తలనొప్పి యుండుట, జ్వర కోశము సక్రమముగా పనిచేయకపోవుట, జ్వరము ప్రతిరోజు ఒక్కొక్క డిగ్రీ చొప్పున నిచ్చెనమెట్లు లాగున 104°F వరకు హెచ్చుట, ముఖ్యమైన విషయములు. నాడి, మందగమనము, నాలుకపై దుప్ట పదార్థముండుట, స్తీహము కొద్దికొద్దిగా పెద్దదియగుట రోగనిర్ణయమును నిర్ధారణచేయుచున్నది.

వ్యాధి భవిష్యత్తు:- ఇది జలోలామయములలో నొకటి; కాని, చిన్నపిల్లలకు ప్రమాదజనికముకాదు. వృద్ధులయందు, తిరోగమనము దుర్లభము. స్థూలకాయలకు, త్రాగుడు త్రాగువారికి ఈవ్యాధి సంభవించెనా వీరు స్మశానమునకు దారి తీయుచున్నారని గ్రహించవలయును. నాడి 130 నుండి 140 వరకు ఉన్నచో, శరీరమంతయు నల్లకప్పువేసినను, అతిసారము ఎక్కువగనున్నను, సంధించి నీరు బట్టలో పడుచున్నను వ్యాధి ప్రమాదదశలో నున్నదని ప్రాణాచార్యుడగు వైద్యుడు గ్రహించవలయును. జ్వరము హెచ్చుస్థాయిలోకి పోయినప్పుడుగాని హృదయమందు వ్రణమేర్పడి నప్పుడుగాని, రోగి అకస్మికముగా మరణించవచ్చును. విరేచనమునందు రక్తముపడుట, ప్రేగులు తూట్లు పడుట మొదలగు ప్రమాదములనుగూర్చి యిదివరకే విపులముగా వ్రాసియున్నాము.

చి.కి ప్రతి

రోగ నిరోధము :- రోగిని వేరుపరచి పరిశుభ్రమైన చోట నుంచవలయును. మూతపురీషములు చీము, నెత్తురు లందు ఫినాయిల్ తోనే పరిశుభ్రము చేయవలయును. సప ర్యలు చేయువారు, సమూహమున తిరుగువారు సన్నిహిత సంబంధులును, వాక్సిన్ తో ఇనాక్యలేషన్ చేయించుకొన వలయును. ఈ వాక్సినును టి. ఏ. బి. అని అందురు. ఈ వాక్సి నును రెండు భాగములుగ తీసికొనవలయును. మొదట $\frac{1}{2}$ c c. ని తీసికొనవలయును. ఇట్లు తీసికొన్నవారికి టైఫాయిడ్ ఆరునెలల వరకు రాదు. టైఫాయిడ్ ఎక్కువగా వ్యాపించి యున్నప్పుడు కాచి, వడబోసిననీరును కాచిన పాలను త్రాగవలయును. మిగిలిన ఆహారపదార్థములలోకూడ తగిన శ్రద్ధవహించవలయును.

రోగ నివారణ :- నిన్న మొన్నటివరకు ఈ వ్యాధి అజేయునునియే చెప్పవలయును; కాని ఆధునిక శాస్త్రజ్ఞుల పరిశోధనలవల్ల అట్టి అజేయమైన అతిథయంకరమైన వ్యాధి “క్లొరోమైసిస్” అను దివ్యౌషధమునకు పాదాకాంతమగు చున్నది. ఈ ఔషధమునకు అనుపానములు తెలిసిన ఘన వైద్యులు ప్రయోగింపవలసినదేగాని సామాన్యులు ప్రయో గింపరాదు. తెలియక ప్రయోగించి కాళ్ళు చేతులు చల్ల బడగా మావద్దకు వచ్చిగెత్తుకొనివచ్చిన పెక్కుమంది వైద్యు లను మే మెరుగుదుము. తెలియని ప్రయోగములు చేయ రాదు. వివేకమైన వైద్యుడు ఎప్పుడును అట్లు చేయడు.

రోగి, పరిశుభ్రమునుగురించి ఈ క్రింది విషయములను తప్పక పాటించవలయును. రోగిని శుభ్రమైనగాలి, వెలుతురు వచ్చు ప్రదేశములందు ఉంచవలయును. రోగి, మంచము పైన వేయు దుప్పట్లు పరిశుభ్రముగ నుండవలయును. రోగిని ఉదయము హైడ్రోజను పెరాక్సైడ్ (Hydrogen peroxide) తో దంతధావనము చేయించవలయును. ఉదయము సాయంత్రము రోగిని గోరువెచ్చటి నీటితో తుడవవలయును. శరీరమునకు వత్తిడికల్లు ప్రదేశములందు స్పిరిట్ తో శుభ్రము చేయవలయును.

శుశ్రూష చేయు నర్సు ప్రతినాలుగు గంటలకు జ్వరము, నాడి, శ్వాసను తీసికొని ఛాట్టుమీద మార్కుచేయవలయును. ఆమె తన శరీరమునుగూర్చి తగు జాగ్రత్త తీసికొనవలయును. చేతికి రబ్బరుగ్లోవుస్ వేసికొని రోగిని తుడువవలయును. ఎనిమా ఇచ్చినప్పుడు, జ్వరము కొల్పినపుడు చేతులను శుభ్రముగా సబ్బుతో కడుగుకొనవలయును.

ఆహారము :- ఇది జీర్ణకోశమునకు సంబంధించిన వ్యాధి యగుటచే ఆహారపానీయములందు మిక్కిలి జాగ్రూకత వహించవలయును. ఘనపదార్థములను పూర్తిగా నిషేధించి ఈ క్రింది ద్రవపదార్థములను నియమిత కాలములలో నివ్వవలయును.

ఉదయము 7 గంటలకు సగము పాలు, సగము నీరు కలిపి, నాలుగు బౌన్సులు ఇవ్వవలయును. 9 గంటలకు 3 బౌన్సుల బాక్టీనీళ్ళు ఇవ్వవలయును. 11 గంటలకు

4 ఔన్సులు స్లూకోజునీళ్ళు ఇవ్వవలయును. మధ్యాహ్నము 1 గంటకు నిమ్మరసము చుక్కలతో విరచినపాలు (Whey water) 3 ఔన్సులు ఇవ్వవలయును. సాయంత్రము 3 గంటలకు బత్తాయి, స్లూకోజ్ 4 ఔన్సులు ఇవ్వవలయును. 5 గంటలకు బార్లీగాని, హార్లీక్సుగాని 3 ఔన్సులు ఇవ్వవలయును. 7 గంటలకు నీళ్ళుకలిపిన పాలు 4 ఔన్సులు ఇవ్వవలయును.

విరేచనములు ఎక్కువగ ఉన్నను, లేక విరేచనములు తేల్లగ ఉన్నను, పాలు మానివేసి, వేవాటర్ నే ఇవ్వవలయును. ఒకేసారి యిచ్చుటకన్న, పలుమాల్లు కొద్దికొద్దిగా ఇచ్చుట మెరుగు. ఆహారము తీసికొన్నప్పుడు హైడ్రోజను పెరాక్సైడుతో పళ్ళను పరిశుభ్రము చేయవలయును. విరేచన మాంద్యమున్న రోజువిడచిరోజు, ఎనిమా ఇవ్వవలయును. కడుపు ఉబ్బరముగానున్న కర్పూరతైలముతో వేడికాపడములు పెట్టించవలయును. 104°F జ్వరము దాటిన తర్వాత చల్లనినీటితో, రెండు డిగ్రీలు తగ్గువరకు శరీరమంతయు తుడువవలయును.

విషమ పరిస్థితులు-వాటి చికిత్సలు:- రక్తపాతము సంభవించిన త్వరలో పూర్తిగా (24 గంటలవరకు) ఆహారము నిషేధించవలయును. మార్ఫియా ఇవ్వవచ్చును. కాల్షియం విటమిన్ “సి” ఇవ్వవచ్చును.

ప్రేగులు తూట్లుపడుట:- వెంటనే శస్త్రచికిత్స చేయవలయును. ఈవిధముగ అమంగళము ప్రతిహతమగును. అజేయము విజితమగును.

టైఫా మలేరియా (TYPHO-MALARIA)

టైఫాయిడ్ లక్షణములు, మలేరియా లక్షణములు ఈ వ్యాధియందు సమ్మిళితములై యుండుటచే, దీనిని టైఫా మలేరియా అని అందురు.

లక్షణములు :- సామాన్యముగా, జ్వరము చలితో ప్రారంభించి, తరువాత టైఫాయిడ్ లక్షణములతో, వ్యక్తీకృత మగును. మనము యింతకుముందు తెలిసికొనిన టైఫాయిడ్ లక్షణములన్నియు కలిగియుండును. దీనితోబాటు మలేరియా లక్షణములుకూడ చాలవరకు ప్రదర్శితమగును. చలి, చెమటపట్టుట, ఒళ్ళునొప్పలు, వణకుట మొదలైనవన్నియు స్పష్టముగా కనబడును. వాంతులు, తలనొప్పి ఎక్కువగా నుండవచ్చును. స్త్రీహామ పెద్దదియగును. కడుపునొప్పికూడ నుండవచ్చును.

రక్తపరీక్ష :- ఇట్టివారి రక్తమును పరీక్షచేసిన, మలేరియా క్రిములు కనబడును.

చికిత్స :- ఈ వ్యాధికి టైఫాయిడ్ చికిత్సయేగాక, మలేరియా చికిత్సకూడ ఇవ్వవలయును. నివాక్విన్ బిళ్ళలు, రోజుకు నాలుగుచొప్పున నాలుగురోజులు యిచ్చిన, మలేరియా జ్వరము నివారణయగును. నివాక్విన్ తోబాటు క్వినైను మిశ్చరుకూడ యిచ్చుట మంచిది.

టైఫో నిమోనియా

TYPHO - PNEUMONIA

ఈ వ్యాధియందు నిమోనియా జ్వరలక్షణములు టైఫాయిడ్ జ్వరలక్షణములు కలసియుండును. అందుచేత దీనిని “టైఫో నిమోనియా” అందురు.

లక్షణములు :- దీనియందు టైఫాయిడ్ లక్షణములే కాక నిమోనియా జ్వరలక్షణములూడ చాలవరకు నుండును. ఇంతవరకు మనము టైఫాయిడ్ లక్షణములనుగూర్చి తెలిసికొనియే యుంటిమి: దగ్గు, కళ్ళెపడుట, ఉచ్చాస్ నిశ్వాసములు ఎక్కువగా నుండుట మొదలగు నిమోనియా లక్షణములు ఎక్కువగా యుండును. ఎక్స్సరే పరీక్షచేసి చూసిన ఊపిరితిత్తులయందు పెద్దపెద్ద మచ్చలు కనబడును. కళ్ళెవెంట నెత్తురుకూడ పడును. రక్తపుపోటుకూడ తక్కువగా నుండును.

రక్త పరీక్ష :- తెల్లకణములు ఎక్కువ యగును.

చికిత్సలు :- టైఫాయిడ్ చికిత్సతోబాటు నిమోనియా చికిత్సకూడ ఇవ్వవలయును. ప్రైప్రాపెన్సిలిన్ రోజూ జ్వరము తగ్గువరకు ఇవ్వవలయును. మిగిలిన చికిత్సలు ఆరోగ్యవిషయములు, ఆహారాది నియమములు, టైఫాయిడ్ నందువలెనే పాటించవలయును.

పా రా తై ఫా యి డ్

ఈ వ్యాధి బహిర్గత లక్షణములు, అంతర్గత లక్షణములును, చాలవరకు “తైఫాయిడ్”ను పోలియుండును. కాని వ్యాధి “తైఫాయిడ్” అంత క్రూరమైనదికాదు. ఈ వ్యాధికి, కారణభూతమైన సూక్ష్మజీవి, తైఫాయిడ్ పురుగుజాతికి సంబంధించినదగుటయేగాక, గుణగణములోను, సారూప్యములోను, అన్నదమ్ముల బిడ్డలవలె నుండును. ఈ వ్యాధిలో ఎ. బి. సి. అను మూడురకములు గలవు. అందులో ‘ఎ’ అను రకము మన దేశమున ఎక్కువగా వ్యాప్తి చెందియున్నది. పారా ‘ఎ’ ఇంగ్లాండు దేశమునందు అరుదు. పారా ‘బి’ ఇంగ్లాండు దేశమునందు వ్యాప్తి చెందియున్నది. ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా వేసవి యందును, శరదృతువునందును ఉండుట సంభవించును. వ్యాధిగ్రస్తుడైనవానినుండి ఆహారపదార్థములద్వారా, నీటి ద్వారా ఎక్కువగా సంభవించుచున్నది. నీటిద్వారా వ్యాప్తి చెందుచున్నదనుమాట ఇంకను పూర్తిగా నిర్ధారణకాలేదు. జంతువులనుండికూడ మనుష్యులకు హ్యాపింపవచ్చును.

గుణములు :- ఈ వ్యాధిలక్షణములు చాలవరకు తైఫాయిడ్ జ్వరలక్షణములను పోలియున్నవి. కాని పారా తైఫాయిడ్ అంత తీవ్రమైనది కావనియు, చాల స్వల్పము లోనే పోవుచున్నదనియు ఒక నమ్మిక కలదు. ఇది చాల వరకు నిజమయినను, ఒక్కొక్కప్పుడు యిదికూడ ప్రమాదము కలిగించవచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు తోగి విషముతీసికొనిన

నాని ప్రతిదినము చక్కటి తర్వాత లక్షణములు మామూలు
శ్వాస రోగములు. అందుకుగానూ టైఫాయిడ్ పురుగువలెనే
ఓక్లమును ప్రవేశించి, మాత్రప్రకీషముల వెంట పోవు
చుండును.

పురుగు ప్రవేశించిన తర్వాత 7 నుండి 15 రోజులలో
ఎప్పుడైనను వ్యాధి రావచ్చును. వ్యాధి క్రమక్రమముగా
హెచ్చును. కాని అస్థివముగకూడ ప్రారంభించవచ్చును.
చలితోను, వణకుతోను, వరుసముతోను ప్రారంభించవచ్చును.
ఒక్కొక్కప్పుడు శీర్షకోశమునకు సంబంధించిన లక్షణములు
ఎక్కువగా నుండవచ్చును. జ్వరము చాల త్వరగా అనగా
రెండు మూడురోజులకే తీవ్రరూపమును ధరించును. తల
నొప్పికూడ ఎక్కువగును. స్తీహము పెద్దది యగును. కార్జము
కూడ పెద్దది యగును. పొట్ట ఉబ్బిరించినట్లుండును. ప్రారం
భములో విరేచనములు కలుగవచ్చును. లేదా విరేచన
బద్ధక మేర్పడవచ్చును. చెమట ఎక్కువగా పట్టుచుండును.
మచ్చలు వారాంతమునకే ప్రారంభించును. ఈ మచ్చలు
టైఫాయిడ్ మచ్చలకంటె పెద్దవిగాను, సంఖ్యయందు
తక్కువగాను ఉండును. శ్వాసకోశమునకు సంబంధించిన
విషమస్థితులు తక్కువగాని ఒక్కొక్కప్పుడు “బ్రోం
కైటిస్” (Bronchitis, బ్రోంకోనిమోనియాగాని రావచ్చును.
తీవ్రస్థితులలో గుండె పెద్దది యగును. చాల అరుదుగా
సన్నిపాత దశలోనికి రోగిని కొనిపోవును. జ్వర మిట్లు కొద్ది

కాలమే యుండి పది పది హేనుకోజులలో నే తగ్గిపోవును. వ్యాధి తిరుగబెట్టుట ఆంత్రిక సన్నిపాతములో జలెనేయుండును.

విషమ పరిస్థితులు:- (Complications) ప్రేగులనుండి నెత్తురు స్రవించుట, అవి తూట్లుపడుట చాల అరుదు. బ్రాంకో నిమోనియా, ఊపిరితిత్తులపై నున్న శ్లేష్మపు పొరలమధ్య నీరు పట్టుటకూడ సంభవించును. పిత్తాశయము (Gall - Bladder) ఈ విషక్రిములచే దాడి జరుపబడుటచే పసికరులు (Jaundice) ప్రారంభించవచ్చును. అండకోశము కమిలి పూర్తిగా చెడిపోవచ్చును. స్వరపేటికకూడ కమిలి పుండు పడవచ్చును.

వ్యాధి నిర్ణయము :- ఈ వ్యాధి సోలమనెల్లా పారా క్షయ - కు విషక్రిమిచే కలుగుటచేత ఈవ్యాధి టైఫాయిడ్ క్, మూత్ర, పురీష పరీక్షలవల్ల తేలికగా నిర్ణయించి యువచ్చును. ప్రారంభదశయందు రక్తపరీక్ష వగా ఉపయోగపడును.

కవివృత్తు :- పారా టైఫాయిడ్, టైఫాయిడ్ లు. కాని ప్రేగులనుండి రక్తము పడుట, శ్వాసకోశమునందలి విషమ చాణహాసిని కలుగ జేయును.

మూలము - టైఫథ

శ్రీ

మం

శ్రీ

BCT

డా॥ త్రిపురనేని వెంకటేశ్వరరావుగారి రచనలు

అంటువ్యాధులు	....	1-75
నీవూ - నీ శరీరము	....	1-50
నీవూ - నీ కుటుంబము	....	1-50
టైఫాయిడ్ - దాని నివారణ	....	0-75
మళూచి - దాని నివారణ	....	0-75
క్షయ - దాని నివారణ	....	1-00
కలరా - దాని నివారణ	....	0-50

అమృతమునకు సిద్ధంగా వున్నవి.

వివరాలకు :

నవోదయ పబ్లిషర్స్
ఏలూరు రోడ్ - విజయవాడ-2.

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPL A 109 B 185
పుస్తకం పేరు	ద్రవ్యరాయణ్ - దాని నియంత్రణ
తారీఖు	26-10-24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	45
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	CI, CO, BC
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Ajayini
పేజీలు విడదీసినది	hasin
స్కాన్ చేసినది	Hasceena
పరీక్ష చేసినది	pragathi
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యబడింది	
తప్పులు	No
పరిస్థితి	good